

Píseň: S147 - Kdo mě z pout mých + **modlitba;** **Čtení:** Gn 5

Milí přátelé,

minulý týden jsme se věnovali rodopisu Kainově. Ačkoli Kain našel mnohé odpuštění a dobro po přijetí Božího soudu (Gn 4, 13-14), jeho potomek Lámech se vrátil ke vzpurnosti a tvrdošijnosti Adama a Evy.

Lámech podřezal větev pod sebou i Kainovým rodem zbožštěním sebe sama, ba dokonce nadbožštěním. Hospodin chránil Kaina sedmeronásobnou pomstou, protože Kain přijal Boží soud. Lámech, vrah, vynesl soud sám nad sebou, s „ochranou“ či pomstou několikanásobně hrozivější.

Proto Lámechem Kainův rod zcela mizí ze zájmu Písma. Proto se v mnohém Šétův rodokmen podobá Kainově. A proto po nadbožštění sebe samého Bezvýznamného (= Lámech) přichází na scénu Šét - Vložený.

Dva rodokmeny

Většina čtenářů Písma považuje rodokmeny za nudné. Za zbytečné a nic podstatného nesdělující. Obojí je velkou mýlkou. Ačkoli právě u rodokmenů či rodopisů mnohé nevíme o jejich zvěsti, smyslu a vztazích, vyhýbání se jim způsobuje mnohá nepochopení předchozích i pozdějších oddílů.

V Šétově rodopisu rozeznáváme několik rovin - a víme, že obsahuje také roviny další, o kterých však již nic nevíme. První z těch známých budiž vztah k rodopisu předchozímu - Kainově. I proto následují těsně po sobě! Pokud by však tato následnost posluchače „netrkla,“ pak tak má učinit shodnost několika jmen - ačkoli Český ekumenický překlad se snaží tuto stejnost rozmělnit (Enoch-Henoch, ačkoli hebrejský text identicky).

Kainovým synem je Henoch (Enoch je chybným překladem - jeho motivace stojí za samostatnou úvahou). Henoch je také středem a zvláštním bodem rodopisu Šétova. Kainův rodopis končí Lámechem - Lámech je posledním z předpotopního rodu Šétova

(je otcem Noeho). Tedy i Šétův, a tak Adamův, rodopis určitým způsobem končí Lámechem.¹

Kérymatem této hluboké podobnosti a přece hluboké rozdílnosti je zvěst o Boží moci a neměnné vůli. Hospodin se rozhodl smilovat nad svým stvořeným člověkem, ačkoli ho muž i žena podvedli, zradili a i Boha obviňovali ze své vzpoury (Gn 3, 12). Hospodin se rozhodl smilovat se nad prvorozeným synem svého stvořeného člověka, který opět zradil, podvedl, vraždil a měl Boha za příčinu své vzpoury. Ale když Kainovo potomstvo opět šlo dál vlastní cestou, nechal je Hospodin „plavat.“²

A vložil si do lidského rodu a světa nové símě, nové potomstvo, novou naději: Šéta - Vloženého. Z jeho rodu povstanou příkladní jako z Kainova (Hench, Noe - Jábál) i nepříkladní (Šétovi potomci jsou součástí zdůvodnění potopy - Gn 6, 5-8). Tak Kainův i Šétův rodopis opět prozrazují lidskost svých účastníků - a tak stejnost s rodopisy našimi.

Zejména Noe však je nadějí popotopního světa. Z Boží milosti, která si, v lidských očích, cestu svého vítězství vždy najde.

Inspirace v Babylóně

Dodejme však také dobový kontext, který rozkryje další rovinu tohoto rodopisu. Stejně jako Píseň stvoření světa (Gn 1), i tento rodopis vznikl v této podobě pravděpodobně v babylónském zajetí. A stejně jako Píseň stvoření světa, i tento rodopis čerpá z babylónských mýtů a přeznačuje je.

V listině babylónských prakráľů³ nalezneme na sedmém místě Euedórachose. Babylónsky En-medur-an-kiho, čili Zasněcence do božských mystérií. Kdo je na sedmém místě v Adamově rodokmenu? Henoch, který „chodil s Bohem!“

Na desátém místě v tomto babylónském rodopisu nalezneme Xisúthrose, babylónsky Uta-napištima = Přemoudrého, který je

¹ Zvuková i psaná podobnost jmen Metúšael (Gn 4, 18) a Metušelach (Gn 5, 25) je také není náhodná.

² Neznáme pokračování Kainova rodu po Lámechovi, ačkoli víme, že měl několik potomků. Hospodin nevyhubil Kainův rod, ačkoli Lámechovo jednání je strašlivé.

³ Jekémsi „rodopisu od prvního člověka k současnosti“ - jako Adamův v Šétovi.

hrdinou potopy světa! Kdo je na desátém místě v Adamově rodokmenu? Noe.

Tito prastrálové se v babylónské mytologii dožívají desetitísíců let. V pojetí písma „jen“ staletí - pro zdůraznění lidské slabosti a rozbourání představy, že člověk je „potomkem bohů.“ A tak v přeznačení babylónské mytologie jako v Písni stvoření světa.

V příběhu potopy pak opět narazíme na zcela zásadní inspiraci biblického podání babylónskou mytologií. A opět narazíme také na jednoznačné přeznačení zvěsti tohoto oddílu.

Vztahy v rodopisu

Hlavní zvěstí je však text samotný, a tak rodopis samotný. S kalkulačkou v ruce a při pečlivém čtení zjistili komentátoři následující: *Všichni* patriarchové umírají před potopou. S výjimkou Noeho. Proto plodí Noe potomky v tak vysokém věku (Gn 5, 32) - zcela odlišně od všech svých předků. Nikdo z jeho předků se nedožil potopy ani světa popotopního.

Noe, jak zjistíme díky rodopisu Abramově-Šémově (Gn 11, 10-29), se dožil dokonce i Abrama. Tedy toho Abrama, který přijal Boží povolání stát se požehnáním pro všechny čeledi země (Gn 12, 3) a který se stane praotcem Israele. Ne nepodobně jako Noe. Noe také přežil Abramova dědečka Náchora.

Zadruhé: *Všichni* patriarchové, kromě Adama, byli svědky Henochova „vzetí k Hospodinu.“ Tedy všichni patriarchové viděli ten zvláštní, velice cudně popsany, příklad Henochova způsobu života. Kromě Adama - toho, který obvinil Boha, způsobil prokletí celé země, podlehl pokušení atd. Už zde se tak vytváří jakýsi přelom mezi Adamem a pokračováním jeho rodu - ještě nápadněji u Noacha. Henoch také zplodil syny překvapivě brzy ve srovnání s ostatními v tomto rodopisu.

Henočovám synem je Metuzalém (Metúšelacha), který se dožil vyššího věku než Hospodinem přímo stvořený Adam.⁴ I

⁴ Proto pozdější úsloví „starý jako Metuzalém.“ Avšak biblická pointa je jiná - viz oddíl o významu věku a jeho klesající tendenci s výjimkou právě Metuzaléma.

finální Henochův věk je hlubokým symbolem a něčím zvláštním - 365 let jako dnů v roce. Význam tohoto však nedovedeme doložit.

Zatřetí: Všichni patriarchové jsou také svědky Adamovy smrti. Tedy zcela obyčejného konce života toho Hospodinem přímo stvořeného Hlíňáka. Kromě Noeho. Noe Adamovu smrt nezažil. Tak rodopis předkládá oddělení Noacha a Adama.

Začtvrté: Uváděný věk, jeho význam i tendence. Význam uváděného věku je nejprve aluzí na rod Kainův - takovéto informace v něm nenalezneme, neboť optiku Písma tento rod nezajímá.⁵ Je již zmiňovaným přeznačením mýtů babylónských - bibliční patriarchové byli sice něčím zvláštní, ale podstatou byli stejnými lidmi jako posluchači příběhu. Nebyli potomky bohů, nekolovala jim jejich krev v žilách.⁶ Pro biblické vyprávění je pak nejpodstatnější sestupná tendence věkové hranice - s výjimkou Metuzaléma.

Věk, kterého se Adam a jeho potomci dožili, postupně klesal. Zdůvodnění nalezneme hned v dalším příběhu, v prologu příběhu Potopy světa (Gn 6, 5-8). Proto se Noe v příběhu dožil 950 let (Gn 9, 29), tedy druhého nejvyššího věku po Metuzalémovi (tedy vyššího než Bohem stvořený Adam!). Vysoký věk je odpradáвна glosován jakožto „požehnaný věk,“ tedy jakési svědectví Boží přízně. To samo o sobě však není úplně objektivní uchopení pravdy lidskou myslí.

Ale i tak v člověku tato představa je. Když však věk v rodu klesá, svědčí to o klesající kvalitě - myslí si člověk. To chce těmi věky rodopis říct: Adam i jeho potomci se vzdalovali od Hospodina. A vzdalování se od Hospodina znamená přibližování se peklu („stavu oddělenosti od Hospodina“), a tak byl jejich život

⁵ Stejně jako se nedovídáme, kdy zemřeli v něm popsání lidé, v kolika plodili své potomstvo atd. Tak důležitý je pro biblické vyprávění Šétův rodokmen oproti Kainově!

⁶ To bylo podstatné i proto, že každý babylónský vládce byl vždy znovu uctíván jako potomek božstva. Podobně např. v Egyptě. Israel toto zcela odmítl již ve starověku! Člověk je „pouze“ obrazem Božím, ne jeho genetickým potomstvem s nadpřirozenými schopnostmi. Propojenost božské a lidské sféry není ukryta nikde v lidech, ale v Boží milosti tyto světy znovu a znovu propojovat. Pro člověka je však propast mezi nimi nepřekročitelná.

méně a méně kvalitní. Což se, ve starověkém pohledu, projevovalo také na věku - jen Bůh přece rozhoduje, jakého věku se dožijeme.

Proto se však již v rodopisu samotném objevuje dvojvýjimka v podobě Henocha a jeho syna Metuzaléma. Henoch „chodil s Bohem“, možná že nezemřel, podobně jako Eliáš, a přesto se „dožil“ nejnižšího věku. Což nabourává a má nabourávat magickou představu „nízký věk = Boží nepřízeň.“

I uvnitř sebe samé totiž Bible přeznačuje. Protože je dílem lidského způsobu myšlení a komunikace. Tak Bible přeznačuje své přeznačení lidského uchopování lidského věku - ať už v pohledu babylónském nebo našem současném. Vysoký věk sám o sobě totiž není svědectvím, natožpak důkazem, Boží milosti. Jak dosvědčují mnozí senioři.⁷

Tak i Boží slovo uprostřed slov lidských v Písmu: Vysoký věk není sám o sobě požehnáním. Není před Boží tváří žádnou hodnotou. Tou je spravedlivě, dobře, poslušně prožitý život. I kdyby byl kratší než všechny ostatní. Jako v případě Henocha. Jak osvobozující pojetí a vysvobozující odpověď na otázku po utrpení i nečekaných úmrtích... Ale to jsme narazili vlastně již u příběhu první biblické vraždy.

Henoch byl pak dokonce tak zvláštní, že jeho svatost „přetekla“ i na jeho syna, Metuzaléma, který se dožil nejvyššího věku ze všech biblických postav. Možná také proto, aby byl Henoch kompenzován v očích lidové zbožnosti a tradic?

Vrchol rodopisu

Rodopis Šétův pak vrcholí v Lámechovi. Stejně jako rodopis Kainův. V muži jménem Bezvýznamném, který však zplodil Potěšení a Odpočinutí (kořen jména Noach je n-v-ch = odpočinutí, také názvuk na n-ch-m = potěšení). Tedy v muži, jehož životní cesta byla takovou inspirací a výchovou jeho potomstva, že se mezi nimi objevil také Noe, hebrejsky Noach. Spravedlivý před

⁷ Stejný motiv nalezneme také v pohádkách, kde se nepřírozeně vysokým věkem pyšní obvykle negativní postavy - černokněžníci, čarodějnice, draci. Někdy dokonce usilují, nebo se pyšní, věkovou nesmrtností.

Bohem stojící na úrovni Daniela a Joba (!) ve vzorech spravedlnosti.

Lámech je tedy sám o sobě také bezvýznamný a mizí. Avšak nebývá dobrá výchova často nepovšimnuta, a přesto nesoucí ovoce mocnější a vlivnější než vlastní velikášské činy?

Šétovský Lámech je tak opakem Kainovského, trochu podobně jako je Henoch. Kainovský se chtěl vyvýšit - dokonce nad Boha. Šétovský zůstal Bezvýznamným svým jménem i životem, vzdal se ambicí a „jen“ dobře vychoval potomstvo. A proto z něj vzešel svého druhu zachránce světa, který je počátkem popotopního lidstva. Narozdíl od Lámecha Kainovského.

Noach

Noach je tak zaslíben jako odpočinutí od toho, co způsobil Adam. Je nadějí nového světa, nového řádu, protože nového vztahu k Hospodinu. Noach sám tomuto dostojí, jeho potomstvo však, bohužel, nikoli.

Noach je příkladem toho, co „má a může být.“ Je odpočinutím od člověkem způsobeného prokletí celé země (Gn 5, 29 + Gn 3, 17). Tak je také příkladem toho, kolik nitek vzájemné provázanosti je uvnitř biblických textů. A jak jejich počet s každým dalším oddílem narůstá.

U Noacha, jako jediného, jsou uvedeni tři potomci. I to ho má oddělit od předchozí řady. Stejně jako vysoký věk, v němž je plodí. Ten má zajistit, jak jsem již zmiňoval, že se žádný z patriarchů potopy nedožil (srv. Gn 7, 6).

Nemáme se však domnívat, že všichni předchozí patriarchové zplodili jen jednoho syna. Stejně jako se Bible přestala po Kainovském Lámechovi dál zabývat jeho rodem, jako de facto zmizí z biblického zájmu potomstvo Izmaelovo (Abrahamova prvorozeného!), tak i zde: Ostatní linie, rody, rodokmeny nejsou pro biblické vyprávění podstatné. Podstatným je pouze vyprávění o té, řekněme, Bohu-se-tolik-nevzpírající linii.

Všimněme si však, že zdůvodnění Noachova pojmenování (Gn 5, 29) je chybné. Lze sice říct, že zemi proklel Hospodin, a nebude

to nepravdivé tvrzení. Avšak Hospodin zemi proklel kvůli lidské vzpouře muže a ženy v zahradě. Tak se i ten Šétovský Lámech „ustřelil“ po vzoru Kainovského - po vzoru Adama a Evy obviňuje Boha z nesnází, které si však způsobil člověk sám.

Podobnost a přece rozdílnost obou Lámechů je pak dovršena také věkem Šétovského Lámecha. Dožil se totiž 777 let, což je aluze na sebenadbožštění Kainovského Lámecha skrze tvrzení, že „bude pomstěn 77x.“

Šétovský Lámech tuto přemíru krvelačnosti a modloslužby, jež obojí vede ke smrti, překonává symbolicky dlouhým životem, který měl jistě hluboký vliv právě na Noacha.

Závěr

Zde však dnes musíme skončit. K tomuto rodopisu se ještě vrátíme příště. Také proto, že na něj navazuje další svého druhu rodopis o synech božských. Budeme se věnovat trochu více také některým detailům Šétova rodopisu - krom jiného Henochovi.

Zvěstí dnes již několik zaznělo. Přidejme ještě závěrečné slovo k číselným údajům o věku patriarchů: Nejde o historické údaje. Nemá o ně jít. A nemůže o ně jít - historie jakožto dokumentace faktů ještě neexistuje. Jde o údaje hluboce symbolické - a kvůli nedostatku informací u některých vůbec netušíme význam jiný, než jako dalších členů v řadě. Symbolika dožitých let je nejnápadnější právě u Henocha, Metuzaléma, Noacha, Lámecha či Adama.

Z toho plynoucí zvěstí však je, že hodnota života před Bohem nemá nic společného s vysokým nebo nízkým věkem. Henoch byl spravedlivý před Bohem, možná neokusil smrti, přestože žil jen zhruba třetinu Adamova věku. Ten se sice dožil třetího nejvyššího, ale přitom přinesl prokletí celé zemi.

Věk není před Bohem žádnou hodnotou. Nemůže být, vždyť pro Hospodina neplatí zákony a pravidla tzv. „času.“ Vysoký věk může být požehnáním z ruky Hospodinovy, ale také soudem, možná i trestem. Stejně tak je smrt často projevem Boží milosti a smilování, nikoli soudem a trestem.

Tak i v nepodstatnosti délky lidského života Hospodin nabízí odpověď na nejobtížnější otázky lidského utrpení a smrti např. nenarozených dětí nebo miminek.

Píseň: S228 - Ó Pane můj + modlitba Páně
Rozhovor